

NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM

TERVEZÉSKOORDINÁCIÓÉRT FELELŐS ÁLLAMTITKÁRSÁG · GAZDASÁGTERVEZÉSI FŐOSZTÁLY

Közgazdasági kitekintő

KÖZGAZDASÁGI ELMÉLETEK

Nyerő-e az államkapitalizmus?

A liberális-kapitalista országok, mint az Amerikai Egyesült Államok, vagy az Egyesült Királyság 2012-ben továbbra is gyengén teljesítettek, mialatt sok ázsiai ország – a dirigizmus számos formájára támaszkodva - nemcsak gyors és folyamatos növekedést tudott felmutatni az elmúlt évtizedek alatt, hanem a mostani gazdasági viharokat is meglepően jól vészelte át. **A szerzők nem vitatják, hogy a gazdaságban előforduló piaci kudarcokat egy jóindulatú és mindenható kormány meg tudná oldani, azonban azt már kétlik, hogy létezne egy ilyen kormány.**

Történelmi példákon keresztül mutatják be, hogy **az államkapitalizmus legfőbb problémája, hogy nem a gazdasági erőforrások hatékony elosztására irányul, hanem a társadalom és a gazdaság feletti politikai kontroll maximalizálására.** Ugyanakkor mélyebb szinten az igazi kettőség nem az államkapitalizmus és a korlátlan piac, hanem az úgynevezett extraktív és inkluzív politikai és gazdasági intézmények között van. A szerzők szerint az extraktív intézmények egy szűk politikai hatalommal és kapcsolatokkal rendelkező rétegnek biztosítanak előnyöket. Az inkluzív intézmények ezzel szemben erős privát szektoron alapulnak, amely szektor képes az állam ellensúlyaként működni.

A tartós gazdasági növekedéshez inkluzív intézményekre van szükség, mert ez teremt ösztönzőket és lehetőségeket az emberek zömének. **Az extraktív intézmények egy ideig ugyan elősegíthetik a gazdasági növekedést – például Dél-Korea és Kína esetében -, azonban a tartós növekedéshez szükséges innovációt gátolják.** Kínának így a felzárkózási folyamat végeztével választania kell a gazdasági-társadalmi szabadság, innováció és a folytatódó gazdasági, társadalmi, politikai kontroll között.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/why-china-s-growth-model-will-fail-by-daron-acemoglu-and-james-a--robinson>

Haldokló kapitalizmus?

A kapitalizmus évszázadok óta meghatározó gazdasági rendszer, amely milliárdokat emelt ki a szegénységből, milliárdok vehettek részt oktatásban, és egy nap talán a rákbetegségre is megtalálja az ellenszert. Ugyanakkor semmi – még a legjobb dolgok- sem tart örökké, a világ állandóan változik, az új körülmények változtatásokat kívánnak meg.

A szerző – az USA kapitalizmusát vizsgálva - arra keresi a választ, hogy **a kapitalizmus rendszere fenntartható-e a jövőben? Szerinte a kapitalizmus bizonyos fokú szabályozást igényel**, és annak kikényszerítését, hogy az emberek nem pénzügyi szükségletei (mint például a tiszta levegőhöz való hozzájutás) is figyelembevételre kerüljenek. **A kapitalizmus rendszerének számos hiányossága van – ezek között van az is, hogy a közösség érdekeit nem tudja megfelelően védeni.**

Jó példa erre az egészségipar, ahol a nagyobb súllyal bíró vállalatok szabályozzák a piacot, amit a hatástalan ellenőrzés miatt tehetnek meg. Az egészségipar az emelkedő költségek mögé bújik, a dohányipar egy ártalmatlan hobbinak kiáltja ki a dohányzást, az energiaóriások pedig olyan tanulmányokat szponzorálnak, amelyek megkérdőjelezik a globális felmelegedést. Minderre azért van lehetőség, mert elég erőforrásuk van arra, hogy szakértőket és lobbistákat fizessenek meg érdekeik érvényesítésére. **Az Egyesült Államokban a vállalatok a Kongresszusnál is tudnak lobbizni.** A példátlan politikai és gazdasági hatalommal rendelkező vállalatok a drága amerikai munkaerőt és szoftvereket olcsó tengerentúlival helyettesítik. Ennek eredménye, hogy **a vagyoni és jövedelmi különbségek nem csak a háztartásokban nőttek, hanem a nagy és kisvállalatok között is.**

A kapitalizmus rendszere a kiegyenlített, transzparens piacokra épül – az egyes csoportok hatalmának növekedése és jövedelmi különbségek erősödése azonban pont ez ellen hat. A cikk azzal fejeződik be, hogy ha továbbra is a „győztes mindent visz” felfogás marad az amerikai kapitalizmus alapja, akkor nagy esély van rá, hogy a rendszer nem lesz fenntartható.

<http://www.forbes.com/sites/igorgreenwald/2013/01/07/is-capitalism-dying/>

A közösségi választások elmélete

James Buchanan Nobel-díjas közgazdász, a közösségi elméletek egyik jeles gondolkodója, január 9-én hunyt el. Munkásságát közgazdasági Nobel-díjjal jutalmazták 1986-ban, melyet **a gazdasági és politikai döntéshozatal szerződéselméleti és alkotmányos alapjainak kidolgozásáért** kapott. Elmélete a kormányzatok méretének és hatalmának növekedését taglalja és azt, hogy miért olyan nehéz ezeket visszafordítani. Szerinte ennek **megfelelő eszköze lehet az Alkotmány**, amely **képes a politikai döntéseket szabályozni és a kormányzat növekvő méretét megfékezni**, mivel a probléma gyökere magában a politikai rendszerben és a bürokrácia megnövekedett méretében áll.

Robert Higgs politikai közgazdász elméletére hivatkozva ez nem véletlen, hiszen szerinte az ideológiák – így **a közösségi döntés - csoportok érdekérvényesítő hatásának eredménye.** Ugyanezzel az okkal magyarázza, hogy Amerikában a kormányzatok nagy méretének és az alkotmányosság kudarcának hátterében pusztán érdekérvényesítő elméletek állnak, melyek ugyan uralkodóvá válhatnak, azonban ezeket néha meglepő gyorsasággal más ideológiák váltják fel.

<http://www.adamsmith.org/blog/politics-government/overcoming-the-public-choice-dilemma>

Optimális pénzügyi képzettség és béregyenlőtlenség

A pénzügyi tudás és háztartási jövedelem közötti pozitív együttmozgás mellett érdemes lehet megvizsgálni azt is hogy **mennyiben tulajdoníthatók a jövedelmi különbségek az eltérő pénzügyi képzettségnek**. A NBER kutatóintézet szerzőpárosa egy közgazdaságtani életciklus-modell segítségével igyekszik a kérdést megragadni.

A pénzügyi piacok fejlődésével és a különböző pénzügyi instrumentumok terjedésével a munkavállalók nyugdíj megtakarításait is egyre inkább pénzeszközök vásárlására használják. A pénzügyi világ kiszélesedésével természetesen értékelődött fel a megfelelő pénzügyi affinitás és képzettség. A pénzügyek átlátása és a megfelelő (befektetési) döntések meghozatala az életciklus profilokra is jelentős hatással van, a nyugdíjaskori rendelkezésre álló jövedelem ezek alapján pedig jelentős változékonyságokat mutathat. A szerzők modelljében a pénzügyi tudás megszerzése a modell által magyarázott változó, a tudás magasabb várható jövedelemszintet eredményez, ugyanakkor megszerzése költséges és időben leértékelődik; a modell ezen átváltások mellett az egyén optimális pénzügyi tudásának megszerzését határozza meg.

A szerzők cikkében az optimális pénzügyi képzettség szintje nagyban függ a végzettségtől és kimutatható, hogy ez a tudás valóban nagy jövedelmi eltéréseket okoz a háztartások körében és jelentős mértékben képes befolyásolni a megtakarítási hajlandóságot is. Az eredményeknek jelentős policy vonatkozása is van, hiszen például a magán megtakarítások individuális módon történő kezelése a modell szerint egyenlőtlenség-növelő hatással bírhat.

http://www.nber.org/papers/w18669.pdf?new_window=1

A szörnyeteg, akit sosem lehet jóllakatni

Az elmúlt időkben számos vita tárgya volt az, hogy hogyan lehetne a kormányzati kiadásokat csökkenteni. **Kenneth Rogoff, a Harvard Egyetem professzora szerint, amíg nem találunk ki kreatív megoldásokat az állami szolgáltatásnyújtásra, addig az állami kiadások folyton csak növekedni fognak.**

Minden szolgáltatási iparág hasonló kihívásokkal küzd, erről még 1960-ban írt William Baumol és William Bowen („költség betegségéről”). Az ő példájuk szerint, egy vonósnégyesnek ugyanannyi zenészre és hangszerre van szüksége ma is, mint a 19. században. Így van ez a többi szolgáltatással is: egy tanárnak ugyanannyi időbe telik ma is kijavítani egy dolgozatot, mint 100 évvel ezelőtt és egy jó vízvezeték-szerelő is azért számít fel magas árat, mert az általa használt technológia csak nagyon keveset fejlődött. **De miért is jár az alacsony termelékenységi növekedés a szolgáltatási szektorokban magasabb költséggel? A probléma forrása, hogy ugyanazért a munkaerőért kell versenyeznie a szolgáltató iparágaknak és azoknak a szektoroknak, ahol a termelékenység növekedése gyorsabb.** Lehet ugyan valamifajta szegmentálódás a munkaerőpiacon, de elég átfedés van a két szektor munkaerő-szükséglete között ahhoz, hogy a szolgáltatási iparágakban magasabbak legyenek a bérek.

A kormányzati szektor a leginkább szolgáltatásokra épülő szektor. Az állam alkalmazza a tanárokat, rendőröket, katonákat, stb. Ha az emberek a teljes fogyasztásukhoz képest ugyanolyan arányban akarnak kormányzati szolgáltatást fogyasztani, mint korábban, akkor a kormányzati költségek mind nagyobb és nagyobb részét fogják kitenni a nemzeti kibocsátásnak. **A szerző szerint a megoldás kulcsa részben a magánszektor bevonása vagy valamiféle versenyhelyzet megteremtése lenne a közszolgáltatások nyújtásába.** Az infrastruktúra területe jó kezdet lehet: bizonyos esetekben már most is jól működik a nem állami cégek általi infrastruktúra (például út) üzemeltetés.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/the-economics-of-inexorably-rising-government-costs-by-kenneth-rogoff>

Elemzőfigyelés

Ashoka Mody az eurózóna válságának harmadik szakaszáról

Ashoka Mody, a Princeton Egyetem professzora szerint **elképzeltető, hogy az eurózóna válsága hamarosan egy harmadik szakaszba lép.** A 2008 tavaszán kezdődő első szakaszban a válság az USA-ból áttért az eurózónára. Az euróövezet bankjai nyomás alá kerültek és a bankközi feszültségek növekedtek. A 2009 tavaszán kezdődő második szakaszban a krízis kiterjedt a szuverén adósokra, melynek során az államok fizetőképessége került veszélybe.

A válság során **széles körben élt az a feltételezés, hogy az eurózóna magja szilárd marad, és továbbra is finanszírozni tudja majd a periféria válságban lévő kormányzatait és bankjait.** A feltételezés kézenfekvőnek tűnt, a német GDP ugyanis már 2011 elején meghaladta a válság előtti szintet. Ezután azonban fordulat következett be. **A német gazdaság 2012 harmadik negyedéves visszaesését követően ma az a kérdés, hogy az ország el tudja-e kerülni a technikai recessziót, emellett a holland gazdaság visszaesését prognosztizálják 2013-ban.**

A professzor szerint a fő probléma, hogy Európának nincsenek meg a saját növekedési motorjai. valamint az európai válságkezelés azon az elven alapul, hogy a holnap egy jobb napot hoz el. **A nehéz döntések elhalasztása ugyanakkor csak fokozza a problémákat.** Az eurózóna válságának harmadik szakasza akkor fog megérkezni, ha a központi országok gazdasági ereje is megkérdőjeleződik.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/the-eurozone-s-struggling-core-economies-by-ashoka-mody>

El-Erian az 1000 milliárd dolláros platinaérméről

A platinaérme kibocsátás opciója a legtöbb szakértő szerint teljesen legális útja a kormánynak arra, hogy megkerülje az adósságplafon szabályt és elkerülje az adósságplafonnal kapcsolatos újabb vitát. A hatályos szabályok tág értelmezése ugyanis lehetővé teszi, hogy a Kincstár olyan értékben bocsásson ki platinaérméket, amelyet megfelelőnek gondol. Így akár kibocsáthat egy nagy platinaérmét, 1 billió dolláros címletben. Ez nem tartozik az adósságplafon szabályozási hatásköre alá. A Kincstár az érmét a Fednél letétbe helyezi és a jegybank ezért 1000 milliárd dollár értékig hitelez a központi kormányzatot.

A platinaérme kibocsátás opciója egy örült ötletből komoly viták tárgyává vált akadémikusok és piaci szereplők körében, így El-Erian is számba veszi a lehetséges piaci reakciókat, szerinte a szokatlan lépés legnagyobb hozadéka talán az lenne, hogy sokkolná a politikusokat, ami építő jellegű viselkedésre sarkallhatná őket. A közgazdász szerint **a legjobb út, ha a Kongresszus megváltoztatja a legfontosabb gazdasági kérdések kezelésének módját.** Ha ez nem következik be, akkor a platinaérmehez hasonló megoldásokra sok figyelem fog irányulni az elkövetkező hónapokban, években. **Az elemző szerint nagy veszteség és rossz üzenet lenne az ország és az egész világ számára, ha az elképzeltetlen, az abszurd válna az egyetlen működő megközelítéssé az USA-ban.**

<http://finance.fortune.cnn.com/2013/01/11/el-erian-platinum-coin/>

Nemzetközi szervezetek nemrégiben megjelent publikációi

Banks' Foreign Credit Exposures and Borrowers' Rollover Risks Measurement, Evolution and Determinant

Az IMF publikációja a bankközi piacok válság kezdetén történt befagyásával foglalkozik. Az empirikus vizsgálat során a szerző azt állapítja meg, hogy mind a hazai pénzügyi rendszer, mind a nemzetközi partnerekhez köthető kockázati faktorok hozzájárultak a bankközi hitelezés visszaszorulásához.

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1314.pdf>

The Behavior of Currencies during Risk-off Episodes

Az IMF egy szintén most megjelent tanulmánya növekvő globális kockázatkerülés időszakait elemzi. Ezekben az időszakokban bizonyos valuták, mint a dollár, a svájci frank és a japán jen felértékelődnek a többi valutával szemben, ennek okaként pedig a szerzők több tényezőt azonosítanak, mint a nominális kamatláb, a nemzetközi befektetési pozíció, a piaci likviditás, stb.

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1308.pdf>

Okun's Law: Fit at 50?

Az IMF tanulmánya a makroökonómiából ismert ún. Okun-törvény érvényességét vizsgálja, amely azt az empirikus jelenséget rögzíti, hogy rövid távon negatív kapcsolat áll fenn a munkanélküliség és a gazdasági növekedés között. A kutatás megerősíti a kapcsolat fennállását, és azt találja, hogy a két változó közötti kapcsolat mértéke országonként eltérő.

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1310.pdf>

The Equity Implications of Fiscal Consolidation

Az OECD tanulmányában arról olvashatunk, hogy a jelenleg is számos országban zajló költségvetési kiigazítások milyen hatással vannak a jövedelmi egyenlőtlenségekre. Egyes intézkedések abból a szempontból kerülnek vizsgálatra, hogy mennyire képesek egyenlőbb jövedelmi eloszlás irányába terelni a gazdaság szereplőit, és, hogy ezzel mekkora növekedési áldozatot követelnek.

http://www.oecd-ilibrary.org/economics/the-equity-implications-of-fiscal-consolidation_5k4dlvx2wjq0-en

Options for a Euro-area fiscal capacity

A Bruegel által publikált tanulmány a költségvetési stabilizáció négy lehetséges változatát vizsgálja meg és hasonlítja össze. A publikációban egy szimuláció segítségével mutatják be a szerzők a GDP arányos államadósság 2008-2014 közötti alakulását Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország esetében. Az egyes változatok esetében eltérő következtetések vonhatóak le az adósság fenntarthatóságára vonatkozóan.

<http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/765-options-for-a-euro-area-fiscal-capacity/>

World Economic Forum

A World Economic Forum által megjelentetett Global Risks 2013 című kiadvány több mint 1000 iparági, kormányzati, egyetemi és civil szakértőt megkérdező felmérésen alapul. A tanulmány 50 globális kockázatot vizsgál az egyes kockázatok valószínűségét, és lehetséges hatásait tekintve. A kockázatok közötti kapcsolatok erőssége alapján felrajzolják a 2013-as globális kockázati térképet.

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf

Financial Stability Analysis: Insight gained from consolidated banking data for the EU

Az ECB által a héten megjelentetett tanulmány a Konszolidált Banki Adatbázis (Consolidated Banking Data, CBD) statisztikáit felhasználva vizsgálja elsősorban aggregát szinten a bankrendszer kondícióit pénzügyi stabilitási szempontokból. A tanulmány nagy hangsúlyt fektet arra, hogy ne csak a nagybankok, hanem a közepes- és kisebb pénzintézetek stabilitásra gyakorolt kockázataival is számoljon.

<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp140.pdf>

Confidence, indicators and economic developments

Az ECB szintén a héten publikálta a következő elemzését, amelynek középpontjában a bizalom és annak makrogazdasági hatása áll. A tanulmány szerint, amíg 2007 és 2008 között a pénzügyi piacokat érintő bizalmi válság volt, addig az utóbbi években ez a szuverén országokkal szembeni bizalmatlansággá alakult. Emellett a reálgazdasági folyamatokról a bizalmi indikátorok fontos szerepet töltenek be, amelyre szintén kitér az elemzés.

http://www.ecb.int/pub/pdf/other/art1_mb201301en_pp45-58en.pdf

The Federal Reserve's Balance Sheet and Earnings: A primer and projections

A 2013 januárjában megjelent FED tanulmány az amerikai központi bank mérleg és eredmény adataival foglalkozik és a jövőre vonatkozó kivetítés is az elemzés fókuszában áll. A mérleg és eredménykimutatás adatokat az eszközvásárlási program dimenziójában vizsgálja, és annak hatását számszerűsíti.

<http://www.federalreserve.gov/pubs/feds/2013/201301/201301pap.pdf>

The EIB Climate Strategy in External Mandate Countries

Az Európai Befektetési Bank a héten jelentette meg stratégiáját a klímapolitikával kapcsolatban, amelyben rövid távú intézkedések meghozatalát sürgeti és elsősorban a 2013-as várható fejleményekkel foglalkozik. Ezen túlmenően régiók szerinti is foglalkozik az EIB szerepével a rugalmasabb és környezetkímélő eszközök használata és finanszírozása ügyében.

http://www.eib.org/attachments/thematic/climate_strategy_external_mandate_countries_en.pdf